

Földi József

NYOLCVAN ÉVE TELEPÜLTEK ÁT AZ ÁROKSZÁLLÁSI JÁSZOK TOLNÁBA

Nyolcvan éve már az idén annak a jelentős eseménynek, hogy Jászárokszállásról a Tolna megyei Muth pusztára költözött közel száz árokszállási család. Az áttelepülést sokan – erősen leegyszerűsítve a tényeket – kizárólag a nagy gazdasági világválsággal magyarázzák. Szerintem akkor is sor került volna ilyen vagy ehhez hasonló átköltözésre, ha nincs válság. Az erős katolikus hittel rendelkező jászok ugyanis rendkívül szaporák voltak, nálunk nem volt jellemző az egykezés, mint például Baranyában. Nem volt ritka a tíz vagy annál is több gyermekes család. A túlnépesedésben Árokszállás járt az élen. Ezért még a viszonylag tehetősebb gazdák is elköltöztek Erkre, Patára vagy a csányi, az adácsi stb. határban épített tanyára – ha éppen ott tudtak földhöz jutni. Egyébként sem volt új keletű a Muth pusztai kirajzás, hiszen már jóval korábban benépesítették az árokszállásiak a kerekegyházi, a szentandrászi és az ágói pusztát.

Miután ilyen szempontból elfogytak a saját puszták, kénytelenek voltak megyés helyeken keresni a megélhetési lehetőségeket. (Az akkori viszonyok megítélésénél sokan elfelejtkeznek arról, hogy ma vajon milyen helyzetben lenne a családja, ha 6-15 gyereke volna.) A kitelepülések nem oldották meg azt az alapvető problémát, hogy a jászok ugyan bőségesen szaporodtak, de az a fránya föld nemhogy növekedett volna, hanem ép ellenkezőleg, a gyerekek közötti folyamatos felosztással, egyre kisebb birtokok kerültek többségbe és egyre több gazdalegény mehetett iparosnak, kubikosnak, napszámosnak, cselédnek vagy kereshetett magának megélhetést olyan területen, ahol még volt szabad föld. Ez a folyamat már a XVIII. században elkezdődött, mert akik nem lettek redemptusok, nem kerültek be a Liber fundiba, már ekkor kezdtek perifériára kerülni. A földbirtokos gazdák egyre kisebb hányadát tudták csak napszámosként, vagy cselédként foglalkoztatni, alkalmazni az árokszállási vagy az ahhoz viszonylag közeli csányi, györki, örsi, erki határban. A mezőgazdasági munkások kénytelenek voltak kubikosként messze földre eljárni, hogy megélhetést biztosítsanak általában népes családjuknak.

Herbert János: Jászárokszállás nagyközség monográfiája című művében már 1926 körül világosan látta, hogy „A munkáskérdés radikális megoldása csak egy nagyarányú telepítés keretében képzelhető el, mely céltudatos hitelpolitikával kapcsolatos, és amelynek keretei lényegesen felülmúlják a jelenlegi Fehér megyei telepítést.”

Árokszállás akkori vezetői meg is fogadták Herbert János tanácsát, mert már 1927. március elején Czettler Jenő képviselő vezetésével és Aczél József plébánossal az élen küldöttség ment az OFB-hez, az Országos Földbirtokrendező Bírósághoz a telepítés ügyében. Elsősorban a Fehér megyei telepítés miatt járt el a küldöttség, mert kb. egy évvel azelőtt az árokszállásiaknak ítélt 1.500 holdat a bíróság a Zichy birtokból. A Zichyek azonban – jogszerűen – visszaváltották földjüket. Kárpótlásként – hasonlóan jó minőségű földet ígértek Dombóvár környékén, Homokpusztán és Bencepusztán, az ottani Esterházy birtokból. A viszneki földekről is tárgyaltak, mert a Bizottság néhány száz holdat az árokszállási igénylőknek tartott vissza a két felosztott nagybirtok területéből. A vámosgyörki vasútállomással szemben lévő Zsiga-Valkó-féle földbirtokból is ígértek 200 holdat az árokszállási igényjogosultaknak. Adony-Pusztaszabolcsra 400 katasztrális holdat, és Nagyperkátán szintén 400 holdat ígértek – őszi birtokbavétellel. Ez utóbbi két helyre ment is néhány árokszállási család, de már nem találtam meg sem őket, sem leszármazottaikat.

Aczél József plébános 1930 tavaszán szerzett tudomást arról, hogy gróf Zichy Rafael 1.110 kat. hold területű, Tolna megyei Muth pusztai vagyonszállás birtoka kisebb-nagyobb parcellákban megszerezhető. Ezt követően a község vezetői meghirdették az áttelepülés lehetőségét. Mivel itthon se föld, se munka nem jutott széles tömegeknek, nem volt nehéz kellő létszámú jelentkezőt összetoborozni. Tolnában föld és munka lesz – mondták a vezetők – mert ott emberhiány van, egyébként meg onnan is el lehet menni kubikolni – ha rászorulnak...

A kormány igen kedvező feltételeket biztosított az áttelepülő házak értékesítéséhez. Az eladási ár 60 %-át kamatmentes kölcsönként nyújtotta, mely összeget a házra táblázta, de 20-25 évet engedélyezett a törlesztésre.

A Jászvidék 1930. július 27-ei száma név szerint közöl egy százfős listát a 3 és 60 hold között juttatandó tolnai földmennyiségről, amit az OFB-nek kell jóváhagynia. Az újsághír szerint az OFB meghozta a héten döntését, melynek értelmében 1.100 hold földet juttat az Árokszállásról áttelepülőknek. A Pénzügyminisztérium döntésétől függően – akkori állás szerint 52 éves részletekben – kell a föld árát majd visszafizetni, a törlesztési kötelezettséget pedig a birtokba vételt követően, két év elteltével megkezdeni. A következő lépés a vetőmagszükséglet összeírása – írta az újság.

A csábítónak tűnő feltételek („Fejír megye! Hófehérke! Tolna! Ott van ám a torta!”) hatására mintegy 600 főnyi áttelepülni szándékozót írtak össze a szervezők. A telepesek Szabó Sándort, a népszerű Jókoma Sándort, vagy rövidebben Koma Sándort választották meg a telepes választmány elnökének. (A Jókoma, illetve Koma előnév Szabó Sándor Jókoma nevű, Temető utcai kocsmájáról szállt át a tulajdonosra, illetve a családra.)

Aczél József és Czettler Jenő intézte a telepítéssel összefüggő hatósági, jogi és egyéb dolgokat, az operatív lebonyolítás – a települni szándékozók bizalmából – Szabó Sándor vezetésével, vezénylésével történt. Lánytestvérei, Angéla és Erzsébet is vele mentek. A telepesek vezére ekkor oly nagy népszerűségnek örvendett, hogy szó volt arról, hogy Szabófalva vagy Sándorfalva lesz az új település neve. Később az Aczélszállás elnevezés került előtérbe.

Az anyaközségtől történő búcsúzásra 1930. október 1-jén délelőttől került sor. A megható templomi búcsúztatás után ezrek indultak a vasútállomásra. Itt Szabó Sándor és Jávorszky István káplán mondott búcsúbeszédet. Kint volt a Dalárda és Oláh Béla, a híres árokszállási primás cigányzenekara is. Közösén elénekelték a Szózatot, majd a Rákóczi induló következett. A települni szándékozók fele, mintegy 80 család (300 lélek) vállalkozott a pionír szerepre. A többiek úgy döntöttek, hogy majd tavasszal követik csak őket. (Így is történt, de 1931. április elején már száz főre olvadt a második hullámban kitelepülni szándékozók száma.)

A kitelepülők négy napig vonatoztak, mire a Muth-pusztához legközelebbi település, Nagy-kónyi vasútállomására érkeztek. Képzeltük, milyen érzés lehetett az árokszállási ünnepélyes búcsúztatás után, hogy itt a pusztában az ég egy világon senki sem várta őket. Csalódottan pakolták le bútoraikat, motyóikat a pusztára, szedték le a vagonokról a kisgyermeküket, az öregeket és az

állatokat. A szomszédos birtok tulajdonosa, Kornfeld báró sajnálta meg őket és a segítségükre sietett. A gazdasági kisvasút csilléibe pakoltatta a telepések holmiját, s iregi, Csehi-pusztai, Okrád-pusztai és Hékút-pusztai birtokaira vitette azokat. Az istállókba friss szalmát szóratott, s a szélfúttá jászok ott húzták meg jobb híján magukat. Aztán egy héten belül elfogadható szállást is kerített nekik a báró. Élelemmel, tejjel segítette őket, munkát adott számukra, s így valamelyest talpon maradhettek addig is, amíg saját birtokukon kezdhettek gazdálkodni. Sokan azonban földkunyhókban húzták meg magukat addig, amíg az új házuk elkészült. Vezérük, Szabó Sándor – testvéreivel – a kastélyban lakott.

A Jászvidék 1930. november 2-ai számában már Szabó Sándor hazalátogatásáról tudósított. A telepések vezére dicsérte Kornfeld báró emberségét, jóságát. Mindenki kapott felesben, harmadában betakarítási munkát. Elmondta továbbá, hogy 22 család Felsőiregen, 31 család pedig a bárónál lakik, a majorban. Az újság közölte az iregi plébános október 16-ai levelét is, melyet Aczél Józsefhez intézett. Ebben dicsérte a telepéseket, akiknek első útja a templomba vezetett, ahová elhozták az otthonról hozott keresztet is. Sajnos, az érkezéskor senki sem várta őket, és sajnálatos, hogy előtte senki sem jött ide, hogy gondoskodjon az elszállásolásukról. A jóságos báróné intézett mindent. A gyerekek kapnak tejet. Iskolába is járhat mindegyik, még tankönyvekkel is el lettek látva. A bárónő naponta behozatja Iregre a pusztán lakó gyerekeket – írta levelének végén az iregi plébános.

Kínkeservesen átvészelték telepeseink a telet. Bizakodva tekintettek az 1931. év elé, azonban ebben az első, teljes évben baromfivész pusztította el az egész állományt. A rákövetkező évben pedig a rozsdá tette tönkre a termést. Fizetési kötelezettségüknek ilyen körülmények között nem tudtak eleget tenni. A majorsági épületek megváltásáért minden holdat 150 pengő terhelt, közben el kellett volna kezdeni a települési előleg és a Faksz kölcsön (Faksz: Falusi kislakásépítő szövetkezet) törlesztését is.

A bérlő – ott tartózkodásának teljes időszakában – ellenségesen viselkedett az árokszálási jászokkal, a pusztai cselédek pedig úgy érezték, az árokszálásiak kitűrték őket megszokott helyükről. Arra számítottak, hogy ők kapják majd meg a földeket. Amikor azonban később a község vezetői felajánlották a pusztaiak számára, hogy átvehetik a telepítéstől visszalépő jászok földjeit, egyikük sem vállalta az önálló gazdálkodást.

Aczél József, az OFB kiküldöttjével együtt ment el a következő évben, május elején a telepésekhez. Látogatásáról a Jászvidék 1931. május 10-én számolt be az árokszálásiaknak. Írásában kitért a telepések terheinek csökkentésére irányuló törekvéseire. Új katasztert szeretne, a föld tiszta jövedelmét 18 pengőről legalább pár pengővel csökkenteni óhajtja. A Muth-pusztai egyházközség megalakítását is fontosnak tartja, mert kaptak 22 hold földet, aminek feltétele a gyülekezet megszervezése. Eddig egy csupasz magtárépületben tartották az istentiszteleteket. Tervei szerint szeptember 14-én, a Szent Kereszt feltalálásának ünnepén kezdik majd az építkezést, s ekkor lesz a búcsú is. A Kultuszminisztérium hozzájárult egy, két tanerős állami iskola felállításához. Árokszálási kőművesek és ácsok fogják felépíteni Aczélzállást. A Faksz kölcsönt is intézik, amiből minden telepes fog kapni. Már csak Csikós Ferenc és a Kaszab család lakik Iregen, mindenki más Muth-pusztán van. Elvetették a kukoricát, a szegényebbek lányai-fiai napszámba járnak, többen a szomszédos Meggyes-pusztán kubikos munkát végeznek. Sokan kútfúrással foglalatostkodnak. Híres a Harangiék kakasos kútja, Dósa Antiék meg már az istállót építik. Jelenleg 400-an vannak, ebből 80 tanköteles. Mérnök tervezi a falut. Szabó Sándor nélkül nehezen lenne meg Aczélzállás – fejezte be beszámolóját Aczél József.

A következő évben, 1932-ben, december elején látogatta meg újra Aczél József esperes-plébános Czettler Jenő, Selyebi Béla földbirtokrendező bíró és két pesti újságíró társaságában a telepéseket, ahogyan akkor nevezték a Tolnába került „metanasta” árokszálási jászokat. Vonattal mentek, majd Felsőiregről négyesfogatokkal indultak az ottani jegyzők és Kronfeld báró tiszttartójának, Riliánszky Józsefnek a társaságában a 3,5 km-re lévő telepes faluba. Kemény András, Felsőireg plébánosa nem vállalkozott az útra. A látogatókat Szabó Sándor fogadta és ebédeltette meg. Délelőtt Semegi Jolán férjét, Horváth Menyhértet temették. A telep tanítója, Székely Ferenc üdvözölte a felsorakozott gyerekek élén és a levante csapat tisztelgése közben a vendégeket. Az üdvözlést a jászok vezére, Czettler Jenő viszonzta, majd Aczél József szólt az egybegyűlt telepésekhez, és a békétlenségek beszüntetésére szólította fel őket. A bíró 16 fő esetleges elmozdításáról szólt, olyanokról, akik békétlenséget szítanak, nem akarnak dolgozni, vagy nem megfelelően kezelik a földjüket. Ezt utolsó figyelmeztetésnek szánta. Elmondta továbbá az egybegyűlt

telepeseknek, hogy 1933. október 1-ig 20 pengő használati díjat kell holdanként fizetni és a mérnöki díjat is kell törleszteni. Minden más kötelezettségre moratóriumot kaptak a telepesek. A látogatás végén a küldöttség sorra kereste fel az újonnan épített házak lakóit.

A következő híradást a Jászvidék 1933. április 9-i számában találjuk. Ebben Szabó Sándor levelét közlik. A levélben foglaltak szerint az első évben nagyon rossz volt a termés, de ez nem volt elég, mert a sertés- meg a baromfiállomány 70-80 %-a is elpusztult. A második gazdasági évben a rozsdakár és a jégverés sújtotta a telepeseket. Ezek miatt a kormány több évi halasztást és részletfizetést engedélyezett. Levelét azzal a céllal írta meg a telepesek vezére, hogy eloszlassa a rosszindulatú sajtóban megjelent híreszteléseket a telepítési program sikertelenségéről. Még ebben az évben – július elején – Aczél József újra meglátogatta a Muth-pusztai telepeseket. A plébánost a Siófoktól 20 km-re lévő Darány pusztán várta fogatokkal a telepesek egy csoportja (Szabó Sándor, Dósa Antal, Csifári Ferenc és Szántó Balázs). Szombat este a késői órákig beszélgetett a plébános Szabó Sándorral, majd vasárnap reggel misére mentek Felsőíregre. Onnan visszatérve plébánosunk meglátogatta Gyenes Sándor, Szabó József és Lengyel András telepeseket „örömvölgyi” tanyájukon.

Innen az egyik legszebb tanyára, Czúdor Béláékhoz ment, majd ezután az asztalos-kisgazda Harangi tanya következett. A tanyalátogatásokat követően, az iskola épületében, a tanító társaságában gyűlést tartottak az egybegyűlt telepesekkel. Aczél József felhívta a figyelmet az állammal szembeni kötelezettségekre, és arra, hogy ne játsszák el az eddig egyértelműen tapasztalt jóindulatot, már csak azért sem, mert az első két év rossz termése és jószágpusztulása után az idejé végre reményteljesnek tűnik.

Az 1934. évben semmiféle híradás nem jelent meg az árokszállási sajtóban a telepesek sorsáról, életéről. Legközelebb, 1935. augusztus 8-án közöltek a Jászvidékben Tolna megyei híreket. Az újságcikkből az derül ki, hogy Aczél József 1935 nyarán Felsőíregen járt – ezúttal a kápolna ügyében. Nem volt ideje a pusztára kimenni, meg különben is folytak a nagy nyári munkálatok – szólt a mentegetőzés. Pedig aznap éppen egy kellemetlen ügy foglalkoztatta a telepeseket. Néhány éve fajteheneket vettek egy banktól, de nagyon drágán, 600 pengőért. Az ügyletben egymásért is kezességet vállaltak, de nem tudtak fizetni. Tizenhárom telepessel szemben végrehajtást vezettek be, lefoglaltak terményeket, de végül egyezkedésre került sor,

engedett a bank: amennyiben augusztus 20-ig kifizetik tartozásukat, akkor az 5 ezer pengő zárolását és a terményeket lefoglalását feloldja. A kápolna munkálatai haladnak, már csak az asztalos munkák, a belső vakolás, valamint a felszerelések biztosítása van hátra.

Harangi Lajos asztalos készíti a költségvetést. A Jászárokszállási képviselő testület 600 pengőt szavazott meg erre a célra az 1935. évi költségvetésében. A búza- és a kukoricatermés jó lett ebben az évben. Állatvész nem volt. A plébános szerint lassan megerősödnek a telepések. Fizetési kötelezettségük – csakúgy, mint az előző 4 évben – vélhetően nem lesz az adón kívül.

Újabb hosszú szünet után, a Jászvidék 1936. február 3-i számában jelent meg egy híradás a Tolna megyei telepesekről. A „Mi hír Tolnában” című cikkben teljes terjedelmében közlik Kőkény István – ottani tanító – Aczél Józsefhez írt levelét. Az apátplébános által kért beszámoló szerint 90 család él Muth-pusztán. Az eredeti 377 fős lélekszám 419-re gyarapodott. A tanköteles gyerekek száma 77. Ló: 103, tehén: 129 (az induló darabszám 33, illetve 11 volt). A sertésállomány 49-ről 410-re növekedett. Az eredeti 2 lakóházzal szemben már 82 ház, a 3 istálló helyett pedig 72 áll. Az utak és az utcák rendezettek, jelentős mértékű fásításra is sor került. Vasárnap délután az iskolában hallgatják a rádiót és rengeteget olvasnak, amit a felsőiregi népművelési könyvtár Muth-pusztai jelenléte tett lehetővé. Farsangi színelőadásra is készülnek.

Az 1936. augusztus 30-i Jászvidékben Aczél József – látogatása során szerzett – személyes tapasztalatairól olvashatunk. A plébános úr Czúdor Béla, Mudris Béla és Bordás József tanyáját látogatta meg egy nyári vasárnap délután. Másnap reggel sorra látogatta Nagy V. Jánost, Uj Ferencet, Ördög Istvánt, Szántó Balázst (akinél az Árokszállásról idelátogató Guba Ferencékkal is találkozott), Dósa Antalt, Tósér Émánt, Töröcsik Károlyt, Csifári Ferencet és Harangi Lajost. Az apát úr mindenütt nyugodtságot és megelégedettséget talált. Az volt a benyomása, hogy a telepések már otthon vannak Muth-pusztán, hiszen már a dunántúli beszédet is elsajátították. Több mint 40.000 pengő fizetési kötelezettséget engedtek el, az éves kötelezettséget pedig 120 kg búzában állapították meg. A 8-10 mázsás búzatermésnél jobbat vártak a telepések, de minden másból jó termés született ebben az esztendőben. Útja végén a felsőiregi plébánossal tárgyalta meg a kápolna ügyét az árokszállási apátplébános. Elhatározták, hogy a kápolna építését most már mielőbb be kell fejezni.

A még hiányzó fedezetre megkeresik a lehetséges forrásokat. Úgy tűnt, hogy felgyorsulnak a kápolna építése körüli események, mert a Jászvidék 1936. szeptember 20-i számában különvonalat hirdettek meg az időközben elkészült kápolna október 4-ére kitűzött felszentelési ünnepségére. A szeptember 17-ei számban viszont sajnálatos módon arról tudósítanak, hogy mégsem lesz zarándokvonal, mert nem jött össze a szükséges 500 fő jelentkező. Később kiderült, hogy ez nem is olyan nagy baj, mert az október 4-i Jászvidékben arról számolnak be az olvasóknak, hogy elmarad a kápolnaszentelés. Táviratoztak ugyanis a telepesek Árokszállásra, hogy a kedvezőtlen időjárás, azaz az állandó esőzés miatt nem készült el az épület, úgy, ahogyan szeretnék volna. Október 11-én azonban újra megjelent az újságban Kökény István tanító levele, melyből kiderül, hogy mégis sor került a kápolnaszentelésre – még hozzá az eredetileg kitűzött, október 4-ei időpontban. Kemény Andor felsőiregi plébános végezte a felszentelési aktust. Ezután közel egy évet kellett várni a következő híradásra. A Jászvidék 1937. szeptember 26-ai számában Bolya Ferenc írt a Muth-pusztai vagy ahogyan fogalmazott, az új jászárokszállási látogatásról.

Aczél apát úr mondta a litániát a zsúfolásig megtelt kis kápolnában. Magyar Béla főjegyző és Racskó János iskolaigazgató is részt vett a látogatáson. Takaros tanyákat és jószágokkal megrakott istállókat láttak a vendégek. Nincstelen embert nem találtak. Eddig a föld árát még nem törlesztették, csak az adót és a holdankénti 21 pengő hasznobért kellett fizetni. A szép fekvésű kis temetőben már 25-en alusszák örök álmukat, köztük Petró Jánosné, Mudris Ignácné, id. Harangozó Lajos, Horváth Menyhért, Tűzkő Józsefné, Szabó József és Ivony István. Levelének végén Szabó Sándorról, ki atyja, barátja, testvére minden telepesnek, emlékezik meg dicsérő szavakkal Bolya Ferenc. Ezután 1938. március 13-án Bánhegyi Béla káplán számol be az egyhetes Muth-pusztai missióról. A tamási állomáson Nagy András telepes és Csányi János várta, majd Nagy András fogatával Szabó Sándor házába vitték a lelkipásztort. A közel egyhetes lelkigyakorlat végén rengetegen vettek részt a gyertyás körmeneten.

A II. világháború éveiben, majd azt követően hosszú-hosszú ideig nem találtam adatot az anya és a leány település közötti hivatalos, vagy félhivatalos kapcsolat meglétének. A kapcsolat azonban nem szakadhatott meg az egyes családok között, amire bizonyosság, hogy Kiss Jenő és Kovács József kerékpárral tette meg 1941-ben a Muth-pusztá – Árokszállás – Muth-pusztá közötti 2x240 km-s utat.

Az élet természetesen nem állt meg az új településen, 1948-ban például megalakult az első kisbérő szövetkezeti csoport. Muth pusztából, Nagykónyi-Kulcsármajjossal egyesülve – a korábban tervezett Aczélszállás helyett – 1949-ben előbb ideiglenesen Jásztelepszállás, majd egy év múlva Újireg lett.

Az államosítások és szövetkezetesítések után, 1949–1972 között a Béke MgTsz, valamint a Tamási Állami Gazdaság adott munkát az itt élőknek. A Szolnok megyei Néplap 1965. augusztus 15-i számában 'Egy jász település Tolnában' című cikk jelent meg. Az újságíró szerint Jásziványra emlékeztet a falu. Óriási szenzáció volt a 30-as évek elején, hogy az áttelepült jászok láncon vezették a disznókat a tamási vásárra. A megyében csak itt legeltetik a disznót kipányvázva. Ez az egyetlen dunántúli kubikos falu, melynek 560 lakosából 210 Árokszálláson született. Rengeteg az Emánuel. Leggyakoribb családnév: Czakó, Kasza, Tóser, Jászi, Kóczián, Jancsó, Szerző. Nagy József nyugdíjas tsz-tag elmondta az újságírónak, hogy 1930. október elején érkeztek Muth-pusztára, ahol csak pár cselédlakás volt. Azóta 124 ház épült. Ő először tanyát épített, majd a tsz miatt a faluba költözött. Néhány év után több család visszatelepült Árokszállásra.

Szabó Sándor is mindent eladott, visszament. Az idősök rátartian, büszkén vallják jásznak magukat – fejeződik be az újságcikk.

Sajnos a 70-es évek körzetesítési politikája Újiregre is rányomta bélyegét. Az önállóságát elvesztő kis község Iregszemcse társközsége lett, Felsőireg elnevezéssel. A tsz 1973-ban egyesült az iregsemcsei Új Élet Tsz-szel, mely később az Egyetértés nevet vette fel. A körzetesítési politika a helyi tsz után az iskolát, majd a helyi tanácsot is megszüntette. Új lehetőség kínálkozott azonban 1990-ben a kis lélekszámú települések előtt. Az ország legkisebb települése is megválaszthatta a saját önkormányzatát. Így történt ez Újiregen is. Az itt élő emberek elhatározták, hogy önálló jegyzővel hivatalt alakítanak. Saját címet is alkottak: ezüst mezőben búzakék pajzsfő, benn a lakosság származására utaló jász kürt, alul pedig az ezüstmezőben álló kék kubikos talicska az újiregiek korábbi foglalkozásának állít emléket. Az egykori Zichy kúriát Faluházzá alakították át, környékét parkosították. Az utcák szilárd burkolatot kaptak, a temetőt és környékét, valamint a ravatalozó épületét felújították. A temetőben emlékművet is állítottak a II. világháborúban elesettek tiszteletére.

Állandó helytörténeti kiállítást hoztak létre. Az újiregiek katolikus hitüket, melynek méltó keretek közötti gyakorlására 1993-

ban templomot építettek. A különböző rendezvények lebonyolítására szabadidőparkot alakítottak ki. Megoldották a település vezetékes földgázzal való ellátását.

A redemptio 250. évfordulója alkalmából, 1995-ben javasoltam az önkormányzatnak, hogy vegyék fel a Jászireg nevet. Ezzel örök emléket állítanának az árokszállásiai Muth-pusztára történt áttelepülésének. Felvetésemet anyagi okokra hivatkozva elvetették, és megjegyezték, hogy az lett volna az igazi, ha az elődök eleve a Jászireg nevet választották volna.

Ma már csak a lakosság kisebb hányada jász, az árokszállásakkal való kapcsolattartás igénye azonban megmaradt. Ez az igény természetesen kölcsönös. Az anyatelepülés, Jászárokszállás sem feledkezett meg egykori 'leánytelepüléséről'. Az Árokszállásiai Baráti Körének (ÁBK) 1986-ban történt megalakulásával új fejezet kezdődött a két település kapcsolatának történetében. Azóta több alkalommal, szervezett formában és önkormányzati támogatással kölcsönös autóbuszos látogatásokra kerül sor. A kerékpáros Kiss Jenő nyomában, 1997 óta minden évben, pünkösdkor, egy árokszállási baráti kör a „Kiss Jenő emléktúra” keretén belül Újiregre kerekezik.

Az újiregi polgármester rendszeresen részt vesz az árokszállási Jász Bálon. De nemcsak a szűkebb értelemben vett szülőfölddel, Árokszállással tartják az újiregiek a kapcsolatot. Mindenkori polgármesterük vezetésével rendszeresen részt vesznek az évente más és más jászági településen megrendezésre kerülő Jász Világtalálkozókon. Nyaranta főzőversennyel egybekötött falunapot rendeznek Újiregen. A kulturális programot árokszállási együttesek fellépése is színesíti. A sikeres rendezvényre 2008-ban Percz László jászkapitány is ellátogatott felesége társaságában.

Az újiregiek élete természetesen messze nem csupa rendezvényekből és találkozókból áll. Komoly nehézségekkel küszködik a település a hétköznapiakon. Eddig sikerrel oldották meg – a lehetőségekhez, a körülményekhez képest – a feladatokat. Megtartották például az óvodát. Iregszemcse Önkormányzata felajánlotta ugyanis 2008-ban az újiregi gyermekek óvodai elhelyezésnek lehetőségét. A polgármester azonban a képviselő-testülettel karöltve, egyhangúlag elutasította ezt a kezdeményezést. Elhatározták, hogy az óvodát továbbra is fenntartják, mindaddig, amíg azt finanszírozni tudják. Az óvoda meleg-konyháját azonban – fedezet hiányában – kénytelenek voltak megszüntetni. A

képviselők tiszteletdíjuk terhére laptopokat vásároltak, s ezzel jelentősen csökkentették az irodaszer beszerzésére felhasznált költségek összegét. A 2008. évben – pályázati pénzből – figyelő kutakat létesítettek és felújították a könyvtárat és a jászkiállító helyet.

Ugyancsak pályázati pénzből korszerű fűnyíró traktort vásároltak. 2008 augusztusában beiskolázási támogatásban részesítette az Önkormányzat az újiregi lakóhellyel rendelkező óvodás, általános- és középiskolás, valamint a felsőoktatásban tanuló gyermekeket, fiatalokat. Mobilposta jár ki Újiregre. Szolgáltatásaival meg vannak elégedve. (Én is ezt mondhatom, mert az egyik látogatásom alkalmával a postás autó vitt el Iregre, a buszmegállóhoz.) Orvos, fogorvos nincs a faluban, a betegeket autóbusszal viszik hetente Iregre. A családsegítés keretében is Iegről hozzák (de hozzák!) az ebédet. A faluban két vegyesbolt működik. Népszerű, és aktív életet él a Piros Pipacs Nyugdijas Klub.

Látogatásom során elsősorban az idősebb generáció tagjaival beszélgettem (az egyetlen újiregi tanya lakója Kiss Lászlóné, Garics Anna sz. 1931., Fazekas Ferenc sz. 1928., Kaszab Borbála sz. 1914.), mert kíváncsi voltam, hogy családjuk, hogyan értékelte – visszatekintve – az áttelepülést. Egybehangzó véleményük szerint, nem bánta meg egyikük családja sem, hogy szerencsét próbáltak annak idején. Ludvig Jánosné, Kaszab Bora néni apai nagyapjának az egyik testvére nem más, mint Kaszap Anna, a híres színésznő volt. Bora néni korát meghazudtoló szellemi és fizikai frissességgel rendelkezik. Kérésemre szívesen mesélt. Az első telet Iregszemcsén töltötték, közel a kastélyhoz. Egy idős házaspár kiadott nekik egy szobát, de közben, Muth-pusztán kimérték a házhelyet. Az állam meghitelezte az építkezést. Két szobás házat építettek, nagy kamrával. Tizenketten voltak testvérek, 6 fiú, 6 lány, emeletes ágyakon aludtak, a fiúk fent, a lányok lent. Megvan a ház, meg a nagy eperfa is, az istálló most garázs, de Bora néni már Tamásiban lakik, összkomfortos lakásban. Három órákor kenyeret dagasztottak. Egyszer átmentek Nagykönyiba, a kezükben vitték a cipőt, mert sár volt. Csodálkoztak az ottani böszöknyás női viseleten, amihez Árokszálláson nem voltak hozzászokva. Bora néniéknek 12 holdjuk volt. Mintha ma történt volna, olyan élesen emlékszik például arra az esetre, hogy egyszer átjött a szomszéd csirkéje. Édesanyja azt mondta neki, hogy: „A tiedet tedd el, a másét ne vedd el!” A megélhetés becsületes, tisztességes útját választották. Kubikot, napszámot, minden munkát elvállaltak, mert

talpon akartak maradni. Bora néni szerint összetartottak az árokszállásiak, de a pusztaiakkal sem volt ellentét. Aratáskor ott aludtak a földön, az Alföldről hoztak nagy bundát. Bora néni tudott kaszálni, markot szedni. Egyszer el is vágta az egyik ujját. A munkavezető rendes volt, és kivette a munkából. Nótaszóval mentek egyik pusztáról a másikra aratni. Az iregi orvos gyereke mellett volt. havi fizetést kapott. Ügyvédnél volt szobalány, akinek zsidó volt a felesége. Elhurcolták. Takarítani kellett, fekete ruhát és fehér kötényt kapott a háziaktól. A szülei rendszeresen jöttek Bora nénihez a fizetéséért. Borraivalót is kapott, de az anyja azt is elkérte. Etetni kellett a sok éhes száját, ezért kellett a pénz. Bora néni ugyanis 4. gyereknek született, kistestvérei pedig ekkor még nem tudtak dolgozni. Egyszer karácsonyra megkapta a Jézus az 'Olajfák hegyén' című festményt az ügyvédéktől. A háború alatt az oroszok minden gazdasági felszerelést elvittek.

Újireg kortárs lakóival beszélgetve, azt szűrtem le, hogy Szabó Sándorról nem igazán hízelgően nyilatkoztak. Ennek oka, szerintem egyrészt nevezett kiváltságos helyzete, jómódja, másrészt elvesztette a telepések bizalmát, akik gyanús, számukra hátrányos ügyleteket sejtettek Szabó Sándor anyagi helyzetének igen kedvező alakulása mögött, harmadrészt pedig azért is csalódtak benne, mert otthagyták őket és visszatelepült Árokszállásra. Aczél Józseffel kapcsolatban nem találkoztam elítélő vagy kedvezőtlen véleménnyel, pedig Szabó Sándor állítólag bevádolta egykori patrónusát, az apát urat, 1945-ben Árokszállás akkori, döntően kommunista vezetésénél, hogy elsikkasztotta a telepések pénzét. Lehet, hogy saját karrierjének az új időkben történő folytatását várhatta ettől a lépéstől. Tizenkilences szereplése és a Kommunista Pártnak az ő árokszállási pincéjében történt megalakulása komoly nyomatékot adhatott vádaskodásának az új vezetés előtt.

Újireg önkormányzata 2005-ben döntött úgy, hogy ez évben a hatodik falunapon díszpolgári és Újiregért kitüntetést is adományoz. Újireg első díszpolgára Varga József, a település köztisztviselőként álló háziorvosa, aki 1959-től 46 évig szolgálta Újireg betegeit. Újiregért kitüntetést kapott Agócs Annamária, a német női focibajnokságban kupagyőztes és 55 góllal gólkirálynő, a 2004/2005-ös idény Aranycipőse. A másik kitüntetett az újiregi születésű, 1974-től 16 évig a helyi óvoda óvónője, Antoni Istvánné, akinek munkáját megyei elismerő oklevél, minisztertanácsi dicséret, az oktatási

miniszter Aranykatedra Emlékplakettje fémjelzi. A 2007. évi falunapon, július 14-én, a település két korábbi polgármestere vehette át az Újiregért kitüntetést. Elsőként az 1990 és 1998 közötti két ciklusban is megválasztott polgármester asszonyt, Fazekas Ferencnéét szólították kitüntetésének átvételére. Méltatásában szerepelt többek között az Iregszemcsétől független, önálló polgármesteri hivatal megteremtése, egyházi beruházásból az újiregi katolikus templom megépítése, a telefonhálózat kibővítése, a gázbevezetés előkészítése. Polgármestersége idején valamennyi utca szilárd burkolatot kapott és 1992-ben átadták a felújított faluházat. A következő kitüntetett Tóth Márton, 1998 és 2006 között, ugyancsak két ciklusban volt a település első embere. Működése alatt épült fel a Jász Emlékmű, avatták fel a ráhelyezett kitelepült 80 család emléktábláját. Kiepült a gázhálózat, beindult a szervezett szemétszállítás. Szívügyének tekintette az évente megrendezésre kerülő Jász Világtalálkozóval való települési részvételt és a kerékpáros emléktúra támogatását.

A 2009. évi jászárokszállási város napi ünnepi beszédet Jankó Róbert Újireg polgármestere mondta. Beszédében felelevenítette az 1930. évi áttelepülést. Az egykori árokszállásiak új életet kezdtek Tolnában, s lényegében a semmiből egy új települést hoztak létre. Az itthon maradottakkal a kapcsolat teljesen soha nem szakadt meg, de igazából a rendszerváltástól erősödtek meg újra az anya és a leány település közötti kapcsolatok. Jankó Róbert felidézte, hogy sokuk szemébe könny csordult, amikor 1990-ben megérkeztek Jászárokszállásra. A kapcsolattartás azóta rendszeressé vált. Az árokszállásiak egy maroknyi kerékpáros csoportja például évente teljesíti a jászági város és a tolnai falu közötti 240 kilométeres utat. Jankó Róbert kiemelte, hogy a XX. század elejének válsága hatására indult útnak a nyolcvan család Tolnába, és most a XXI. század elején egy újabb válság köszöntött ránk. A polgármester szerint komolyan el kell azon gondolkodni, hogy bizony jó volna visszatérni a tolnaiaknak Árokszállásra, amely egyfajta lezárása lehetne a nyolcvan család által indított nyolcvan éves történetnek.

A májusi, árokszállási ünnepséget követően, a hónap végén megrendezték Újiregen az onnan elszármazottak találkozóját, hiszen az elszármazottak is elszármazhatnak, és gyakran el is származnak. A találkozón 70 fő, újiregi gyökerekkel is rendelkező, jász leszármazott vett részt. A lagzis sátorban 230 főt látott vendégül ebédre és vacsorára a 310 lakosú falu.

Az ünnepségre 11. alkalommal kerekeztek az árokszállásiak Újiregre, ahol az árokszállási Görbe János Színkör – nagy sikert aratva – előadta a Nyitott ablak című színdarabot. Megrendezték az IV. Újireg Mesterszakácsa főzőversenyt is, melyre 15-en neveztek. Az ünnepségsorozat keretében megkoszorúzták a Jász emlékművet és a II. Világháborúban elesettek emlékművét is. A kulturális műsor sztárvendége Farkas Bálint színművész, Árokszállás szülőtte volt. Június 27-én, Alattyánon rendezték meg a XV. Jász Világtalálkozót, amelyen Újireg is képviseltette magát a polgármester vezetésével. Este, mint mindig az árokszállásiak fogadták vacsorával az újiregi képviselőket.

A képviselő testület a 2009. évre 66.840 ezer forintos összegű költségvetést hagyott jóvá. Működési hitelt nem terveztek és nem is vettek igénybe, ami nem volt kis dolog a mai eladósodott világban. Március 4-én a képviselő-testület elfogadta a 2009. évi közfoglalkoztatási tervet. Az új közfoglalkoztatási terv alapján sokkal szélesebb munkakörben lehet alkalmazni a közcélú munkásokat. Rendbe tették a temetőt és környékét, buszvárót létesítettek, felújították a Polgármesteri hivatal épületét. Április 27-én a Besso Zrt. leszállította az új autóbust. Május 28-án a képviselő-testület döntött a Fürged-Újireg Községek Körjegyzőség megszüntetéséről, valamint arról, hogy 2010. 01. 01-el Nagykónyi-Nagyszokoly Községek Körjegyzőségéhez csatlakozzon. Ezzel a döntéssel jelentős pénzügyi megtakarítást értek el, mivel a korábbi 40 km-es távolság, 5, illetve 8 km-re csökkent. Az idej, 2010. esztendő – az ismert önkormányzati finanszírozási feltételek rosszabbodása miatt – keményebb lesz, mint az előző év volt. erre az évre 54 millió forint összegű költségvetést hagytak jóvá, 7.400 ezer forint összegű működési hitel igénybevételével. nagyobb beruházást nem is terveztek erre az évre, de az óvoda teljes felújítása meg fog történni.

Újireg talpon akar maradni. Eddig sikerült olyan polgármestert és olyan képviselő testületet választani, aki, és amely a településért dolgozik. Sikeresen pályáznak és az így elnyert összegekből módszeresen fejlesztik a választóik által rájuk bízott települést. Rendszeresen, és gyakran sikeresen pályáznak, és az így nyert összegeket a rájuk bízott település fokozatos fejlesztésére, szépítésére fordítják. Az újiregi lakóhellyel rendelkező óvoda, általános iskolás, középiskolás és nappali tagozatos felsőoktatásban részt vevő gyermekeknek, hallgatóknak anyagi támogatást biztosítanak.

Elkészült, 2009-ben – újonnan bútorozva – át is adták a könyvtár épületét. Az óvodát is teljesen felújították, akárcsak a presszó helyiségét. Ez utóbbit meg is hirdették, és 2010-ben sikerült egy, a feltételeknek megfelelő vállalkozónak bérbe adni. A közösségi életben oly nagy szerepet betöltő Faluház nagytermét is felújították. Évente tartanak Idősek Napját a településen. Minden 55 év feletti újiregi lakos meghívást kap a rendezvényre, melyet szép számmal el is fogadnak. Legutóbb, 2009-ben például az önkormányzat ebéddel, kulturális műsorral és estébe nyúló cigányzenével kedveskedett az időseknek, valamint ajándécsomaggal köszöntötte a falu legidősebb asszonyát és férfiát, Horváth Jánosné, Mariska nénit és Fazekas Feri bácsi személyében. A polgármester emlékplakettel és ajándékokkal külön is köszöntött két, 50. házassági évfordulójukat ünneplő házaspárt. Karácsony előtt kiosztották a Magyar Baptista Szeretetszolgálat által adományozott, az összesen közel 2,5 tonnát kitevő élelmiszersomagokat. A településen minden család részesült az adományból.

A munkanélküliség év közben mintegy 7-8 %-os, de a téli időszakban 27 % körüli. Ennek az a magyarázata, hogy sokan csak idényjellegű munkát tudnak szerezni, elsősorban a Balatonnál, másodsorban pedig a mezőgazdasági betakarítási munkálatok idején. Az Önkormányzat szerencsére mentes a politikai csatározásoktól, a kistépülés érdekében végzik önzetlen, minden tiszteletet megérdemlő munkálkodásukat. A testület tagjai már 4. éve nem veszik fel tiszteletjüket.

Mára az eredeti jáász lakosság már csak a település összlétszámának egynegyedét teszi ki, de ha figyelembe vesszük a kettős identitásúak hasonló arányát, akkor megállapíthatjuk, hogy Újireg lakosságának a fele tekinthető jáász eredetűnek.

A település jövője megjósolhatatlan. Mindenesetre megérdemelné Újireg, hogy minden egyes lakosának biztosítani tudja a tisztességes megélhetés lehetőségét. Amennyiben az önkormányzat töretlenül folytatja önzetlen, kizárólag a település érdekeit képviselő tevékenységét és a tőle független, külső tényezők is kedvezően alakulnak, van remény a helyben való boldogulásra. Ez esetben nem volt hiábavaló az 1930. évi exodus, és utólag nem kell felülbírálni az egykori telepések sorsdöntő lépését. Az ő példamutató szívóosságuk, élni akarásuk, talpon maradásuk adjon erőt és kitartást az utódoknak!